

TELEGRAFUL ROMÂNULUI

Nr. 28. ANULU XIV.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: joi și duminică. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la expeditorii foiei pe afară la c. r. poste, cu bani gați prin scrisori francate, adresate către expeditorii. Prețului prenumeratiunei pentru Săbiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pen-

Săbiu, în 10/22 Aprilie 1866.

tru provinciile din Monarchia pe un anu 8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țări străine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se plătesc pentru întreaga oră cu 7. cr. și rula cu litera mici, pentru a doua oră cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetiție cu 3 1/2 cr. v. a.

Evenimente politice.

Săbiu în 9 Aprilie.

Scirile cele mai prospete dela Pest'a ne spun că adres'a din urma a casei deputatilor în 17 Aprilie n. era încă obiectul unei serioase desbateri în cas'a magnatilor.

Coresp. pestanu dela Hrmztg asigură că cu cât se desvâlta mai tare criza de război cu atât cresc speranțele în cercurile ablegatilor în Pest'a. Se dice că cele dorite și deca nu se vor realiza în forma, după cum se doresc, se vor realiza totuși în esență. În legătura cu acest'a să amintim și împregiurarea, că la stramutarea dietei în museu cel nou au făcut impresiune plăcută fotoliurile ce le află acolo și cari îndreptătesc cu atât mai mult, că diet'a în curendu va să aibă dinainte-si o reprezentanță respundătoare a regimului.

Respunsul Prussiei la not'a austriacă din 7 Aprilie s'a predat în 17 Aprilie. Telegramele dela Berlinu se unesc toate într-o aceea, că respunsul nu e aspru și deca e și refusați totuși cuprinde și locuri cari arată, că se pot începe nise negocieri pacifice. Alte telegramе totuși din acea di și totuși din Berlinu asigură că armările în Prussia încă nu au încetat, ba se spune că Prussia în dilele din urma au cumpărat în Hamburg 60 mii de măgi de plumb și că au spedit la Mecklenburg 1800 de cai, cumpărați pentru artileria și trenuri. Despre Bavaria se dice acum că s'a făcut mijlocitoare între cele două puteri mari și din partea Austriei aru fi și primitu depesie declaratorie, că aru avea cugetu de a desarmă; Prussia însă au refusat o atare declarațiune.

Coresp. vienesu dela Hamburger Nachrichten telegrafează: că Bavaria, Hannover și Saxonia și-a datu consimțimentul la parlamentul și reformele federațiunei germane proiectate de Prussia, prelungă condițiunea că interesele lor conservative reanu nevatemate. La acesta adaugă Zkft: scirea acest'a întărește presupunerea noastră că Bavaria se învoiesc cu proiectul lui Bismark, pentru că astăptă să-i crească influența în Germania de media di, Hannover și Saxonia însă trebuie să se învoiescă pentru că se află în sfera puterii prussiene și la casu cându nu s'aru învoi, aru fi amenințată din partea Prussiei existența loră că state.

Din Petersburgu cetim că în 16 Aprilie n. după ce și-a terminat Imperatul preumblarea în grădina de veră, toc-m'a cându era să se urce în caru, ore cine necunoscută puscă cu unu pistolu asupra-i. Imperatul au reanu nevatemat și vinovatul s'a arestat. Faptul acest'a după o alta scire telegrafică nu s'aru vedea fi singuru de sine, pentru că cetim că la cererea bar. Budberg ambasadorul rusesc la curtea din Parisu, s'a arestatu mai multi poloni emigrați aflați în Parisu.

Diarele cele mai prospete și române și străine sunt pline de sciri serioase din Romania. Conflictul din Iasi se constă și ce e mai dureros este, că, după catu suntem informati din diuarie, în fruntea inamicilor țării se află și unu prelatu român. „Romanulu” ne spune că „agintii muscalesci, frații Moruzi din care unu supus rusesc, cumnatul lor Rosnoveanu, sositu ad hoc de cate-va zile din Odes'a, frații Aslanu, cecesiunari și aginti devotați ai Domnitoriului cadiu, Mitropolitulu ale cărui relațiuni cu agintii rusi erau cunoscute și contr'a cărui guvernulu luase măsuri de privilegiare, Latiescu Rober arnautu și alții asemenea oameni erau capii miscărei”. Stefanu Goleșcu pref. din Iasi se dice acolo mai departe, a adresat în 3/15 dimineața o notă către consululu rusesc și o copia după dens'a tuturor agintilor ai puterilor garanți, despre lucrările ce să făcea de acei străini.

Totu din acelu diuaru se vede că not'a carea cercă cu deosebire intervenirea consulului rusu spre a decide pre Moruzi a eși din țiera catu mai ingra, au fostu fără rezultat, căci mai la vale cetim, că o orda, cea mai mare parte de străini, armată cu puci ciomege și petri au provocat o turburare, tragendu asupra ostirei, din palatul Rasnoveanului, în carele s'a fostu retrasu ord'a. Ostirea numai după ce vedu că cu binele nu sunt de a se imblândi provocatorii de rescolă au făcutu întrebuintare de puterea ei. După cum vedem din o a doua notă adresată de către Pref. Iasilor

du Stefanu Goleșcu, ostirea română a provocat pe resculati prin gen. Davila, capit. Costiescu și capitanulu Pilatu la mulcomire. După acest'a au cercat a-i spăria dându mai multe focuri în ventu. Ne folosindu toate aceste au început a trage la carne și în o jumătate de oră au fostu totuși imprasciați, lasandu 15 morți și 25 răniți între cesti din urma și Mitropolitulu. Moruzi, după cum amu fostu atinsu în nrulu trecut, au scapatu în Russia. Pe câți au putut pune Guvernulu mână dintre agintii rasi i-a arestatu. Mitropolitulu este datu în judecată. Liniscea nu s'a mai turburatu și poporul au urmatu a vota pentru Carolu I. — N. Fr. Bl. cu datulu de 17 Aprilie aduce unu telegramu din București, din care se vede, că din partea Rusiei s'a datu guvernului provisoriu o notă, prin care cere satisfacere pentru măsurile luate contra supusilor rusesci.

În mijlocul acestor sciri turbulente din Romania avem și un'a de natură cu totul pacifică. Acest'a e măsurile ce vedem că au luat guvernulu de acolo pentru întocmirea unei gramatici și dicționarului român. Noi publicăm mai la vale de astădată referatul ministrului de instrucțiunea publică în asta privință.

Cu privire la organizarea sinodelor parohiale.

Brasovu 6 Aprilie 1866. La noi încă din duminică Floriloru în 20 Martiu s'a fostu prevestitu prin rostrulu Parohului, ce a slugitu st. Liturgia în biserică santului Nicolae: că la duminică Tomei, seu în 3 Aprilie, se va ține sinodu parohialu; cu scopu spre a se reorganiza comună biserică, respective reprezentanți biserică, conformu canoanelor decretate în sinodulu eparchialu, ținutu în Săbiu la anul domnului 1864, la capu I. §-ii 23, 24 până § 35.

S'au făcutu pregătirile cuvințioase, s'au conscris totu creștinii, câți conformu § 23 au dreptu de alegatori, s'au împărțit prin țări de vecini de timpuriu la totu cei conscris bilete tipărite cu rubrice, cu acea provocare: că fie-care să alega, și după conștiința s'a să însemneze pre acelu biletu din sinulu membrilor sinodului câte 20 de creștini, cari prin cunoscutulu lor zel pentru înaintarea înfloririi biserică și a școlilor noastre merită a intra în comitetulu sinodului parohialu, și câte 4 membri ai episcopii seu curatori, și apoi să vină în duminică Tomei la serbarea chemărei ducului santu, că după finitul liturgiei să se pōta face alegerile.

Cu nerăbdare s'a așteptatu duminică Tomei; numerulu celu mare al creștinilor prin venirea s'a la biserică a doveditu, că scie să pretință acestu dreptu frumos constituțional alu biserică noastre.

Dar câtu de nestemperată ni-a fostu așteptarea, atât de amara desiluzionarea, cându audirăm pe parohulu, care, fiindu de rundu slugă sant'a Liturgia, că înainte de darea opustului declară din usi'a imperatēscă a altariului: că ținerea sinodului parohialu cauta să se amane încă două săptămâni, adică până la 17 Aprilie, seu până la a treia duminică după Paști. Și acest'a căci s'aru fi luat sciența, că unii membrii alegatori aru fi venitu turburați cu inimile la soboru, din cauză, că li s'aru fi împărțit bilete cu nume, ce nu eră după conștiința sea.

Dece acest'a va fi fostu motivulu machinării lor, atunci amănarea sinodului este de sine justificată, și a fostu pre înteleptă, căci alegerea trebuie să fie liberă, eara nu impusă. Dar me temu să nu fie fostu alte motive la turburarea spiritelor.

Să dea Dumnezeu, dle redactoru, că organizarea facendă în 17 Aprilie să fie încununată de unu succesu mai îmbucurător decătu cea din 3 Aprilie. Io însă sunt Tom'a necredinciosulu. Pesimismulu meu se întemeiează pre cunoscința de omu, ce mi-amu castigat prin experiența tristă și din istoria.

Pōte să escitezu zimbirea cetitorilor Telegrafului, de voi cumpăra nise lucruri mici cu lucruri mari; dar ce să-i faci istoriei, deca ea se repetiesc numai în lucruri mari, ci și în lucruri mici, uti figura docet, fiindu și aci și colo actorii totu oameni nedesbracați de patimi?

Republica patriciilor romani, ai acestor aristocrați superbi, a cadiu de nu i se mai cunosc nici urm'a. Căuza a fostu, că

acești patricii impetriti cu inima nu s'au putut înalță, trasi fiind de plumbul egoismului castei lor, la acea marime a cugetărilor Gracilor, pentru că sa face dreptate și poporului romanu său plebi, cum i dicea, din ogórele, pământurile publice, castigate cu prețului sangelui și alu saraciei lui. De unde a urmatu latifundia, ce au perdutu pe Itali'a. Scii ca luptele între patricii și plebei se întindu necontenitu, că unu firu rosiu dela isgonirea Regilor până la Cicerone și Iuliu Cesar, și ca acelea lupte civile s'au finitu cu dictatur'a și uciderea lui Iuliu Cesar, ca pre ruinele republicei patriciane a urmatu Monarchismulu lui Augustu, Cesarismulu lui Tiberiu, tiranismulu lui Caligul'a și a lui Nerone.

Cine e în cursulu evenimentelor de astăzi vede, ca această istoria se repetesce și acum în mare și în micu. În diet'a Ungariei, unde magiarii voru să suprematiseze pe alte naționalități conlocuitori; în Galiti'a, unde polonii nu voru sa audia de drepturi egali ale rusinilor. Pretutindine acelasi spirit de patriciu, de aristocrat, de casta.

Dupa acestea premise sa venim la obiectu. Comun'a bisericească dela st. Nicolae este compusa din cetatiani muncitori, meșteri, macelari bogati, din neguțiatori, cari acești din urma sunt puținu numerosi la st. Nicolau, avendu cei din cetate o capela propria.

Da scii, ca romanulu conceptulu neguțiatoriu 'lu da cu vorb'a grece, cu această elu nu voiesce sa dica, ca dora romanulu facutu neguțiatoriu, aru fi grece catafto de origine, ci, sa luăm aminte, romanulu din poporu, patitu și friptu, candu neguțiatorulu român i dice grece, elu va sa arate, ca indatu ce romanulu s'a facutu neguțiatoru, său beamter, numai decatu și separăza interesulu său de alu mamei națiuni, se lăpăda de cei îmbracati în albu; elu acum numai este bauer, e domnu, e neguțiatoru, e de alta casta, patriciu nu plebeu. Exemplu viu avemu pe neguțiatorii romani din Sebesiu. cari, afara de o unica exceptiune laudabila, că greci, votara cu sasii pentru deputatu sasu în contra deputatulu romanu.

Acestu spirit separatistic de patriciani aristocrati, de casta a cuprinsu și pe minoritatea creștinilor nostri neguțiatori din comun'a bisericească dela santulu Nicolau.

Ei nu voru (se pôte ? R.) sa se reorganizeze pre bas'a constituțiunei canonice a bisericei această comuna bisericească; ei nu voru că, conformu § 23 sa ia parte la administrarea averei bisericei, a fundurilor școlii prin alesii sei, fia-care parochianu, care e creștinu de sine statatoriu, cu frie'a lui Ddieu, implinesce poruncile ddieiesci, și bisericesci, și contribue și elu cu crețiarii sei la înmulțirea averei bisericesci și școlare; nu voru că membrii comitetulu parochialu sa se alăga numai pre siese ani de-si se potu realege; nu voru, că comitetulu parochialu sa-si dea socotelile înainte sinodulu parochialu pe totu anulu.

Si ce voru ? Domnialoru voru că sa remana și pe venitoriu organizati cum au fostu și cum suntu, căci asiă e bine !

Si cum au fostu și suntu organizate reprezentatiunile dela biserice, chimate a administră averea bisericească, inchinata, de creștinii cei cu zelu pentru tinerea în flóre a bisericei și a școlii ? Dni'a ta, Dle redactoru, care siedi în centrulu națiunei cercuspecte per excelentiam, trebuie sa scii cum suntu organizate și cum se întregesc și astăzi comunitățile său sutasii de prin comunele civili sasesci fia cătu de multu amestecate cu civi de alta naționalitate. Candu adeca sutasii perdu din sinulu seu prin mörte său într'altu modu pe verunu membru örecare, civii său burgarii adunati spre alegere nu potu alege din sinulu massei toturor burgariloru pe cine voru voi duple bun'a sciintia și cunoscintia a loru; ci trebuie sa alăga din numerulu ternariu, ce li-lu impune, alesu din sinulu seu de respectiv'a comunitate său de sutasi.

Eaca duple acestu calapodu suntu alesi și reprezentantii bisericei santulu Nicolau. Se alege adeca și se întregesce prin numerulu de trei, propusi de reprezentatiune din mijloculu acestor'a; se alegu pe vietiă; de darea socotelilor înainte poporulu parochialu nu e vorba; unu bilantiu, reveditu de protopopulu, este tota treb'a.

Apoi i audi pe ai nostri plangendu-se de puținulu simtiu de dreptate a conlocuitoriloru sasi, dicendu : ca ce feliu de comunitate este aceea, în care poporatiunea romana, ce face jumetatea cea mai mare din întreg'a poporatiune a comunității civili a Brasiovlui sa fia reprezentata numai prin căti-va romani, alesi și acesti'a de sutasii sasi, apretuindu-i mai multu duple simțieminte indiferente, sa nu dicu inimice, decatu duple zelu nationalu românesc.

Cu organizarea această ni s'a datu ocaziune binevenita, că sa ne aratămu și noi simtiulu de dreptate cătra ai nostri. Sa învetiamu deci a fi drepti mai întâiu cătra fratii nostri de unu sange, de o națiune, că cari împreuna amu suferitu legionulu de asupriri și nedreptăți, și apoi numai atunci vomu avé dreptu a cere cu totii dela sasi și dela magiari, că sa fia mai drepti fatia cu justele nostre pretentiuni în spiritulu egalei îndreptăți, a frățietății și dreptății, proclamate de pre tronulu Majestății Sele Imperatulu, tatalu tuturor popórelor Sale.

Altmintrelea vomu statorî unu principiu, cu cari națiunile con-

locuitori ne voru plesni în fatia pururea ori de câte-ori vomu cere dela densii, că sa fia mai drepti cătra noi toti.

Biserica gr. or. română din Bucovina în diet'a din anulu acest'a a scosu unu tipetu de durere prin rostrulu celu elocentu alu Dlu dep. Georgiu de Hormuzachi (vedi Telegr. Nr. 25 și 26), cu în acea biserica gr. or. înzestrata cu sute de monastiri de daruitori romani, Domnitori și boeri, carea are unu fundu bisericescu de mai multe milioane, din caus'a organizațiunei sale cei anticanonice, au ajunsu bisericile de pela moștele episcopesci, școlile în starea cea mai deplorabila. Se pare ca cu această că și candu aru fi voitu a conjurá cerulu : că sa le tramita pe unu Moisi, că sa le scape biserica din robia Egiptulu.

Noua ni s'a ivitu acestu Moisi, noue ni s'a aretatu calea ce duce la pământulu fagaduintiei, dupa care a inselat atâti-a seculi mosii și parintii nostri.

În biserica Bucovinei clericali au interesu, cum se pare, că sa remana biserica neorganizata în statu quo, și sa nu ia și mireni parte la administrarea și controlarea averei bisericesci și școlari; perhorescendu această prin dis'a : ca e unu calvinismu. La noi din contra mirenii staruescu — celu puținu aici — a împedecă reorganizarea sinodulu parochialu în spiritulu frățietății creștinesci.

Dela ambele comune bisericesci române din Brasiovu, cari prin inițiativ'a, ce au luat spre a întemeia laudat'a Asociațiune a femeiloru romane, spre a întemeia unu gimnasiu plenariu confesionalu și nationalu, au meritatu bine de națiunea romana întreaga, amu puté asteptá cu drepta ratiune, că ele sa fi premersu său sa premérge cu esemplulu seu și intru reorganizarea comunelor bisericesci său a sinodelor parochiali. Cu atât'a mai vertosu, ca, pe cătu s'a putulu convinge fia-care din rarele adunări de reprezentanti cu corpurile profesorali, suntemu anca puținu dedati cu parlamentarismulu. Ajunge că nescine sa nu consimtia intru tôte cu parerea său propunerea altui'a, pentru că numai decatu sa fia vorbitu ca e inimicu la binele cominu.

Noi asteptâmu și sperâmu venirea constituționalismulu civilu în patria. Sa ne găsésca nepregatiti ? Ce școla, ce gimnastica mai buna pôte fi spre a ne deprinde în parlamentarismu, decatu sinodele parochiale, unde pôte vorbi, și a-si dá parerea fia-care creștinu. Chiaru constituirea civila aru trebuî sa începă dela comunele civili, eara sa n'apuce organizarea dela verfulu piramidei.

Quod difertur non aufertur. Déie-me de minciuna esitulu fericitu alu sinodulu tinendu în 17 Aprile, și scriitoriulu acestor'a va fi celu întâiu, care va strigá : gloria !

Eara, déca va fi și va fi, că sa nu ne putemu deslípí de aiulu (usturoiulu) Egiptulu, că sa n'ascultâmu de vocea Povățuitoriulu spre a merge sa jertfim Domnulu : fia voi'a lui Ddieu, implinésca-ni-se sörtea, ce insusi ne o croimu, ca meritâmu.

Atunci vomu mai face caramidi pentru zidirile gigantice ale Faraoniloru și inca fără paie, și inca în aceeași mesura cate faceamu pe di candu ni se da paie — pâna candu Ddieu va tramite pe unu altu Moisi, că sa duca în pustia pe o generațiune neascultătorie, că acolo sa le remana ósele.

Înainte și dupa 20 Septembrie 1865.

Studii despre constituțiune și partide în Austria.

Sub acestu titulu vedemu ca cu nrulu 85 din Zkft s'a deschisu unu ciclu de articuli, despre care acelu diariu în o nota a sea ne face cunoscutu, ca studiile aceste esu din unu condeiu însemnatu. Atragemu și noi atentiunea asupra-le și în cătu ne iarta spatiulu coloneloru, ne vomu dá silintia a impartási și publiculu nostru cetitoriu dintr'ensii.

Celu dintâiu articulu au și aparutu în trei numeri și ne convinge pe deplinu, ca este esitu din o péna detersa și dela unu barbatu, care a urmaritu cu deamenuntulu tôte întemplările politice ce privescu cestiunea Ungariei și a cestiuniloru împreunate cu dens'a. Eata articulu :

I.

Continuitate de dreptu și necontinuitate de idei.

E cunoscutu ca cei ce au cuventulu celu d'antâiu în majoritatea dietei pestane privescu tempulu dela terminarea revoluțiunei unguresei — ce au avutu de urmare firésca suspendarea legiloru din 1848 — pâna în diu'a de astăzi, candu acele legi inca nu s'a readusu în vieti'a politica, candu — dupa cum privescu ei lucrulu — constituțiunea Ungariei cea suprimata cu puterea la 1849, inca nu e restatorita : de tempu mortu a cărui stări de lucruri, dupa ide'a „continuității de dreptu“ suntu de a se considerá, că candu na aru fi fostu nici odata în dreptu. Inca chiaru și adres'a din urma a casei deputatiloru din Pest'a se folosesce de espressionea : „si e p t e s p r e d i e e e ani fura s m u l s i din vieti'a constituționala a națiunei“, și afurisesce totu ce s'a întemplat „de sieptesprediece ani fără de influinti'a noastră“ și apoi cere că în fine sa se implinésca odata ceea ce prin evenimente fatale au fostu împedecatu acum de sieptesprediece ani a se implini, va sa dica, ca spre a se face destulu ideei de continuitate, simplu și fără amana-

re, starea constituțională dinaintea de acești șaptesprezece ani, asiă dăra legile din 1848 să se repună iarasi în putere.

Insa, se pôte pune întrebarea, ca idea de „continuitate de dreptu“, s'a privitu ôre de câtă barbatii de statu unguri, precum se întâmplă astăzi, totuđeun'a de neatingibila și s'a și explicatu asiă? Au fostu tocm'a persoanele, cari facu acum din acésta idea, articolulu (închietur'a) celu d'antâiu a credenții lor politice, în totu timpul acelor „șaptesprezece ani perduti“ totu de acésta parere? Séu, fiinduca pote aru fi fostu periculosu a pasi fără precauțetare cu asiă ce-va, celu puțin observat'au o tăcere precăculată, la a cărei întielesu aduncu să se póta provocă acum candu nu tăcere a, ci vorbire a e aur? Séu din contra, la ceste de mai susu, fără de a se fi cerutu, fără de a fi fostu ôre cum din afara nevoiti, nu cum-va au cuprinsu acelea persoane, din impulsu propriu, și inca în tempu mai îndelungatu, cestiunea ungara de statu altu felu, nu o au pronunțiatu, aplatat și nu cum-va au cercatu a o realisă altufeliu? Cu alte cuvinte: ôre puté-s'aru dovedi, ca principiulu de continuitate de dreptu, paladiulu de astăzi alu bărbatilor unguresci de statu, datatori de tonu, are și unu temei de continuitate de idei în cele politice, séu faptele necontestabile dovedescu cu totulu contrariulu?

În câtrău au fostu îndreptate dorințiele Ungariei îndată și nemijlocitu după terminarea turburărilor celorlalte din 1848 și 1849 și după aceea în unu siru lungu de ani? Cătră victi'a constituțională în legatura unitară cu celelalte țări ale monarhiei austriace! Se luptă contra regimentului vienesu, contra burocrației, contra înundărei cu oficiali, cari nu erau din țiera, contra separării Voivodinei, contra suprimării constituției dietale s. a. m. d., dar toate aceste fără de a sguđui câtu de puțin de sine întieles'a legatura a Ungariei cu celelalte țări ale monarhiei. Principiulu unității și neimpartibilității statului austriac, parol'a cea ponderoasă a tinerului Imperatu, pētr'a din capulu unghiului a chartei din 4 Martiu 1849 eră nedisputabilulu punctu de manecare la toate pretenșiunile ce se credea ca sunt de a se face. Se făceau provocări la § 71 alu constituției nōue, în urm'a căru constituția Ungariei eră susținută întră atāt'a, încātu se putea aduce în consunantia cu întregitatea statului.

Unu corespondent alu „Lloydului“ din Tatr'a arată în 1850 dorințiele, dela cari atârnu „unionistii“ conlucrarea lor la efecțuirea unei uniuni durătoare pe bazea constituției din 4 Martiu. Deja în Aprilie 1850, asiă dăra îndată după ce fu însurecțiunea (rescularea) domolită, au pasitu vre-o 24 domni unguri cu unu memorialu. În acel'a se găsește locul următoru: „Dorinția generală a țierei de a avé influența la statorirea referințielor ei fiitoare, nu pūcede nici decum din tendinția, de a face repasiri pe terenulu reformelor coresponditoare timpulu, de a pune pedeci formării constituționale a statului întregu, séu de a pretinde pentru Ungari'a drepturi, și forme constituționale, ce aru ameninția periculosu séu întregitatea monarhiei séu fiitorea exercitare de puterea cea mai înaltă.“

Cuprinsulu acestui memorialu nu au fostu bine primitu numai de subsemnatorii lui. Chiaru „reformerii“ de pe atunci din țiera, cari firescu cu îngredire aflăra acum, cum s'au precipitatu de tare în ultra magyaronia lor, barbati radicali, de unu progresu, ce trebuia să și afle sfersitul în fug'a de asaltu (în prapirea cea orbescă amu mai puté noi dice. Red.), — chiaru și acești s'a implutu de bucuria, candu li-a venit la urechi expresiunea dorințelor patriotice atāt de afundă simțite (*). În întielesulu acest'a se exprimă și publicistii ce mai însemnați de pe acelu tempu. Paulu de Somsich s'a încercatu la 1850 în Figyelmező a chiari-fică pe regimulu despre pretenșiunile istorice ale Ungariei și totu odată despre modulu, cum acele s'aru puté aduce în legatura cu constituția dela 4 Martiu, iară în scrierea sea: „Dreptulu legitimu alu Ungariei și alu regelui seu“ (Vienn'a, Jasper, Hügel și Mainz) pag. 149 cuprinde simburile dorinției se în următoarele cuvinte:

„Austri'a, Austri'a cea mare întregă să respecte, scutésca și garanteze autonomi'a Ungariei; pentru acestu pretiu, Ungari'a, legată fără de aceea de monarhia prin succesiunea ereditară, va fi legată și prin interesu.“

„O voce din Ungari'a“ în Lloydulu dela 16 și 17 Octobru 1850 se îndreptă cătră acei'a, „cari că nisce speculanți de bursa a la baisse, speculează la pierirea tinerei Austrie. Magiarulu pôte să facă din patri'a sea o a două Polonia; elu pôte însă să facă din monarhia unitară din Austri'a unită, o putere a lumii, iară pre sine de scutu, de muru aplatatoriu, de colona (stălpu mare) alu Austriei celei nōue.“ Acea voce asigură ca asiă cugela totu acei'a „cari și înainte de acest'a și acum mai multu că ori și candu simtu, ca fără de Ungaria nu pôte fi Austria și fără de Austria nu pôte fi Ungaria.“

*) Retrospecte asupra memorialului conservativilor. Lipsi'a 1851. K. Fr. Köhler, p. 6.

Cetimu în L'avenir National:

„Nu scimu încă deca Prussi'a a răspunsu la not'a dată de ambasadorele Austriei, dar chiaru de astăzi putemu prevedea cum va fi acestu răspunsu. Corespondinții provinciale, diaru ministeriale, red'atatu, se pôte dice, în biroululu dlui Bismark, declară curatu ca declarațiunea pacifică, făcută în numele Austriei de D. Karolyi, nu îndestulăza guvernulu Prussianu, și ca elu va continuă înarmările se. Căci deca Austri'a chiaru, uitându-si demnitătea sea, aru consimțit a cede asupr'a cestiunei Ducatelor la somatiunile dlui de Bismark, acest'a n'aru fi încă destulă. Ce voiesce Prussi'a, ce declară forte tare ca voiesce, este o reforma federală, nu în unu sensu democraticu, dar o reforma ce-i va dă o autoritate absolută asupr'a Staturilor mici, și-i va asigură o supremație necontestabilă în confederațiune. Pentru a accentuă sensulu în care Prussi'a voiesce să răspundă pactului federal, este în deajunsu de a însemnă ca, corespondinții provinciale, proclama urgenti'a astei mesuri basându-se, „pe răspunsurile puțin satisfăcătoare ce Staturile cele mici, au făcutu la not'a circulară a ministrului berlinesu.“

„Prussi'a nu provoca dar numai pe Austri'a, dar încă și confederațiunea întregă. Aflarea ducatelor Elbei, nu este decât unu pretestu. Ambițiunea lui Frideric-Wilhem, nu se mulțimesce numai că atāt, Elu voiesce astăzi ce-va mai multu. A mediatăsa Germani'a dela Norda. Acest'a este nōu'a programă cu insolenția alisată de Prussi'a.“

„Staturile mici sunt asiă de amenințate de Prussi'a încātu înarmăza. După Bavari'a iéca Wurtemberg, care se pune pune pe picioru de respoiu.“

„Este învederatu ca guvernulu prussianu nu s'aru înaintă cu atāt'a sumetia, deca nu s'aru simțit sprijinitu. Alianția italiană n'aru fi de ajunsu pentru a esplică fanfaronadele Berlinesci. D. de Bismark trebuie să se radime pe ce-va mai multu de câtu ast'a. Să sperăm însă ca, își face socotél'a fără ospetarulu seu.“

„La London, alarmarea a luat locul securității ce se stabilise de câte-va zile. Că totuđeun'a escesulu încrederei este urmatu de o reacțiune desordinată. Se prevede nu numai resbelu între Prussi'a și Itali'a de o parte, cu Austri'a de cealaltă, dăra se vorbește chiaru de intrarea în resbelu a Franciei. — Despre Itali'a aste prevederi par a fi drepte. Diariile ne aduc noutăți cu totulu resbelice. Trupele se concentra: la Bologna, 80,000 ômeni sunt gătiti, înarmați, gal'a de a intră în campania. Drumurile de feru transportă munițiuni, merinde, și totu materialulu de resbelu. La Florenția, se anunția întrunirea generalilor principali. În fine, flot'a italiană se dirije spre adriatică.“

În ultimulu momentu primimu o depesă ce ne aduce răspunsu făcutu de ministrulu dela Hesse-Darmstadt la not'a prussiană Guvernulu dela Hess-Darmstadt a declarat că va intră în campania contra puterii ce va turbură întâiu pacea federală. „Rom.“

Principatele române unite.

Referatul Domnului Ministru Secretariu de Statu la departamentul cultelor și instrucției publice, cătră consiliulu de miniștri.

În mijloculu preocupărilor de reforme regeneratoare ale țierei nōstre, nu trebuie să uităm, dloru miniștri, ceea ce datorim limbii și literelor nōstre naționale. Limb'a poporului român, etern'a dovă la latinității țierei nōstre, reclama imperiosu cultulu seu, sub pedepsă de a nu mai putea servi de vehiculă cugătării naționale în nōu'a sea desvoltare.

Cultivarea limbii e reclamată imperiosu, dloru miniștri, și de alte diverse impregiurări. Fericit'a reintroducere fără suficiențe pregătiri a literelor vechi latine, în scrierea română de o parte, de altă introducerea în limbă a nenumerați termini de jurisprudenție, cu nōuele instituțiuni și legi, au ocasionatu, nu trebuie să ne ascundem acest'a, o asiă de mare perturbare în mersulu și desvoltarea normală a limbii, în catu astăzi, mai mult decât ori candu, domnesce în privinția ei o adevărată confușiune și anarhia. Acest'a anarhia și confușiune preocupă seriosu nu numai pe Românii din Principatele unite, dar și pe cei din provinciile dependente de puteri straine.

Guvernamentele naționale, dloru Miniștri, nu potu consideră cu ochi indiferenți o asemenea stare de lucruri. Istori'a ne arată în adevăru, câtu sunt de mari influențele literarii asupr'a spiritului și însuși caracterulu naționale. Esista o legatură intimă și nedestructibilă între cugătare și expresiunea ei esternală. A regularisă, a fixă, a stabili acea expresiune și forma esternală, este a regularisă și dă stabilitate însuși cugătării. Din acestu punctu este o datorie nu numai națională, dar și de prudenție pentru guvernamentu, că să-si pōrte atențiunea și îngrijirile se asupr'a fazei prin care forț'a lucrurilor împinge limbajulu național. Cătră acestu considerantu concurgu și laudabilele donațiuni făcute în interesulu culturai limbii naționale. Întră aceste donațiuni este acea a repausatulu D. Vangelo Zappa. Anca dela primirea sumelor donate, Ministeriulu cultelor și instrucției publice a înaintat, în întie-

legere cu Consiliul superior de instruciune publica, diferite concursuri literare, cari tôte au ramas pânã astadi fãra de nici un rezultat, si acest'a lesne se pôte esplicã, dloru ministri, a asceptã dela concursuri facerea unui dictionariu român, seu fia si elaborarea unei definitive gramatice române, erã a asceptã imposibilul. Ceea ce la alte popóre a fostu lucrãri a dieci de ani si a numeroase societãti, cum puté sa se capete dela cunoscintiele, vercãtu de profunde fia ele, ale unui singuru individ?

Acestea considerandu-le subsemnatulu, de acordu cu spiritulu dispositiuniloru donatoriloru, si ascultandu si consiliulu de instruciune publica, a schitiatu, prin anexatul regulamentu, cadrulu unei societãti menite a dã tierii intr'unu tempu cãtu mai apropiatu acele dõue mari colonate ale tempului seu literariu, gramatic'a si glosariulu limbei.

Regulamentulu acest'a prevede, dloru Ministri, formatiunea societãtii literaria romana de membrii din tôte provinciile locuite de români. In adeveru gramatic'a si dictionariulu doritu nu trebuie, nu potu sa fia ale cutãrui dialectu român, ci gramatic'a si dictionariulu limbei române. Guvernamintele sub scutul caroru Ddieu a asediatu pe o parte din natiunea romãna, nu potu decãtu sa aplaude la formatiunea acestei societãti cu totulu literarie, gramaticale si lexicografice. Austri'a, in sinulu cãrei'a Principatele unite a reafiatu la unu momentu datu in Ardél, continuatu sirulu istoriei sele intreruptu dela Neculcea, Austri'a sub scutul cãrei'a s'a inceputu cultur'a limbei române, atunci pe candu domnii vitregi o alungasera din curtea loru in Moldov'a si Munteni'a; Austri'a care a simtitu ea insa'si dificultatea ce simte astadi si guvernulu român in privinti'a scrierei limbei nõstre, dupa cum se dovedesce din intrebãrile ce, in 1860 si alte dati, a fãcutu acestui'a in privinti'a ortografiei cu litere latine, suntenu sicuri, dloru ministri, ca va privi cu multamire impartirea la lucrãrile acestei societãti a invetiatiiloru români din Ardél si Bucovin'a.

Nu ne indoiu nici unu momentu despre bun'a vointia si concursulu si a celorlalte guvernaminte, sub care stau alte provincii române, candu e vorb'a de instituirea unei societãti exclusivu filologice.

Tare de acest'a convingere, subsemnatulu nu se indoieste ca inca la 1 Augustu viitoriu, societatea literara va fi constituita si ca ea prin statutele speciali ce i'si va dã, va determinã modalitatea dupa care in scurtu tempu sa putemu avea bazele culturei limbei. Dictionariulu si gramatic'a romãna, singurulu mijlocu prin care se va putea pune capetu marei confusiuni ce domnesce astadi, si care, durandu, nu pôte avea decãtu rele influinti asupr'a insusi spiritului natiunale.

Asteptu prin urmare, dloru ministri, aprobarea DVõstra, asupr'a anexatului regulamentu, spre alu supune apoi studiulu Consiliulu de Statu, confirmãrei Inaltei locotenintie.

Ministru Secretaru de Statu la departamentul instruciunei publice si alu cultelor, C. A. Rosetti.

Locotenintia Domnèsca a Principatelor unite-române.

La toti de fatia si viitori sanatate:

Fiindu ca doi locotenenti si anume: DD. Lascaru Catargiu si generalulu Nicolae Goleacu, se duc spre a visitã mai multe judetie ale Romaniei;

Amu decretatu si decretãmu:

Art. 1. Ministrii sub presedinti'a dlui Locotenentu domnescu Colonelu Nicolae Haralambie, voru espedui lucrãrile guvernului; iara la casuri urgente voru referã prin telegrafu, si primindu consimtiementulu si celoru alti doi locotenenti voru luã mesurile trebuincioase.

Art. 2. Consiliulu Ministriloru este insarcinatu cu esecutarea decretulu de fatia.

Datu in Bucuresci la 30 Martiu, anulu 1866.

Generalu Nicolae Goleacu, L. Catargiu, N. Haralambie.

Ministri, Ioann Ghic'a, Dimitrie Ghic'a, Ioann Cantacusin, D. Sturz'a, Majoru D. Lec'a, C. A. Rosetti, P. Mavrogheni.

Inalta locotenintia domnèsca.

Evenemintele dela 11 Februaru au fostu consecinti'a inevitabile a indignãrei generale in contr'a unei sisteme de calcãri de legi, de arbitraru si de coruptiune, care a sdruncinatu adencu temeliile societãtii nõstre, si a pusu in pericolu si simtiulu legalitãtii si consciinti'a pentru binele publicu.

Aceste calcãri de legi chiama imperiosu raspunderea acelor'a cari adusesse tiér'a pãna la marginea peirei.

Subscriii gasescu dara de a loru datoriu, a veni inaintea Inaltei Locotenintie Domnesci si a propune darea in judecata a Ministerulu fostulu Domnitoriu din 14 Iuniu 1865, si anume a dloru: Nicolae Cretulescu, generalu Ioann Florescu, Nicolae Rosetti Balanescu, generalu Savel Manu si Dimitrie Cariagdi.

1) Pentru violarea constitutiunei tierii, insusindu-si puterea esecutiva, drepturi ale puterei legislative;

2) Pentru calcarea de legi, iara mai alesu a legiloru financiare, creãndu o datoriu flotanta in bonuri ale tesaurulu, dandu concessiuni si facendu cheltueli in contr'a lezei comptabilitãtii generale a Statulu si a lezei budgetare si alte asemenea;

3) Pentru risipire de sume insemnate de bani publici.

Redactoru respunditoriu Nicolau Cristea.

Procurorulu generalu pe lãnga Inalt'a Curte de Justitia si de Casatiune sa fia inviatu a desvoltã capii acusatuni.

Suntenu cu celu mai profundu respectu ai Inaltei Locoteninti Domnesci, Ministri Secretari de Statu.

Ioann Ghic'a, Dimitrie Ghic'a, C. A. Rosetti, D. Sturz'a, I. Cantacusin, Majoru D. Lec'a, P. Mavrogheni;

No. 767 Martiu 29.

Varietãti.

*** **Expositiune generala de industria in Vienn'a**, se va tiné in 1870, spre care scopu la pr. n. decisiune are a se radica unu edificiu in „Prater“, livadi'a circului (circuswiese).

*** „Progresu“ lu Scriere populara pentru tieranii români, respective fasciõra I, au esitu de sub tipariu si cuprinde in sine urmatõrele materii:

Lips'a de scrieri popularie, pagin'a 1.— Ortograficu 5.— Sa fimu cu mai multa grige pentru inavutirea poporulu 9.— Cum a fostu nu mai merge 17.— Catechismu agronomicu 22.— Societãti de imprumutu 41.— De unde ne venira plantele cele mai folositoare 47.— Udarea rationala a pomiloru 51.— Tabel'a aratãre a dileloru candu feta vitele cornute 53.— Observãri la nesce observatiuni 55.— Oratiune tinuta la nuntile tieranesci in Roman'a (poesia populara) 61.— Sierpii jucatori (cu ilustratiune) 65.— Locutorii de Americ'a (cu ilustratiune) 66.— Jert'a de õmeni in Mecsico (cu ilustratiune) 72.— Ursulu furnicariu (cu ilustratiune) 65.— Trei invetiaturi bune 77.— Revederea (poesia) 79.— Insemnãri statistice 81.— Notitie folositoare 84.— Invetiaturi si adeveruri 86.— Varietãti 87.— Poesii populare 92.— Umoristicu 95.

Impressiunea ce o face lectur'a fasciõrei asupr'a omului e placuta si „Progresulu“ nu are nedreptu candu arunca, ca directiunea literaturei de astadi s'a cam departatu de poporu. Ne pare fõrte bine ca in idei se intalnesce „Progresulu“ cu cele ce se scrisese la tempulu seu si in fõi'a nõstra, idei, care asemenea radiama fericirea si prosperarea natiunei mai multu in desvoltarea sea interna, decãtu in §§. Un'a impregiurare dupa parerea nõstra trebue sa amintimu aici si adeca, ca observãrile fãcute in corespundinti'a dela Ofenbai'a (apar. in T. R.) trebuea mai cu crutiare considerate, cu atãtu mai vertosu cu cãtu, dupa cum e co nvinsu si „Progresulu“, s'a fãcutu in tãta inocinti'a. Ortograf'a si limb'a populara inca recomanda multu scrierea si de aceea credemu ca „Progresulu“ va corespunde intru tãte si pe venitoriu numelui ce pãrta.

— „Zukunft.“ diuariu pentru interesse slavice si române aduce acum corespundintie regulate din diet'a ungurèsca din pën'a unui publicistu care sta in referintie de aprõpe cu deputatii slavi si români. Pretiulu de prenumeratiune pe unu ¼ de anu 3 f. 50 xr. pe luna 1 f. 30 xr.

*** Din Lipsi'a se scrie ca amesuratu unei decisiuni a ministeriulu de finantie de Saxoni'a se potu admite (lasã) la esamenu pentru serviciulu postalu si persõne de sexulu femeiescu dupa ce au trecut versta de 18 ani. Bine aru fi sa se admita si la serviciulu telegraficu, cãci s'aru contribui multu la pastrarea secretelor.

— Pentru lipsitii din Transilvani'a. O familia prin M. G. 2 f. 22 xr.

Nr. 11—2

Concursu.

Pentru intregirea statiunilor vacante de invatiatoriu din comunele Broseni si Colnicu in Comitatu Carasiulu, protopresbiteratu gr. or. alu Oravitiei se eserie prin acest'a concursu.

Cu aceste statiuni suntu impreunate urmatõrele emolumente anuale:

I. in Broseni:

in bani gat'a 120 fl. v. a. in naturale: 20 metrete de grãu, 20 metrete cucuruzu, 10 orgii de lemne, 100 ponti lardu, 100 ponti sare 25 ponti luminãri, 2 jugere de pamentu si locuintia libera;

II. in Colnicu.

in bani gat'a 100 fl. v. a. in naturale: 20 metrete de grãu; 20 metrete de cucuruzu, 10 orgii de lemne, 100 ponti lardu, 100 pf. sare, 15 ponti luminãri si 2 jugere de pamentu.

Doritorii de a ocupã aceste posturi de invetiatori voru avea a indiestrã petitiunile loru concursuale cu estrasulu de botezu, cu atestatele despre absolvirea cu bunu sporiu a cursulu pedagogicu in institutulu preparandialu din Aradu, despre serviciulu de pãna acum si despre partarea loru morala si politica si astfelu indiestrandu-le le voru substerne Venerabilulu Consistoriu dreptumaritoriu alu Eparchiei Caransebesiulu pãna la 25 Aprile 1866 calendariulu nostru vechiu.

Din siedinti'a Consistoriala tinuta in Caransebesiu la 17 Martiu 1866.

Burs'a de Vienn'a.

Din 9/21 Aprilu 1866.

Metalicele 5%	55 60	Actiile de creditu	133 30
Imprumutulu nat. 5%	61 60	Argintulu	104 50
Actiile de banca	679	Galbinulu	5 02

Editur'a si tipariulu tipografiei archidiecesane.